

2016 m. programos prioritetai

Prioritetai

Pareiškėjai raginami rengti projektus, atitinkančius bendruosius ir konkrečius programos „Europa piliečiams“ tikslus, ir atkreipti dėmesį į konkrečius Europos Komisijos apibrėžtus prioritetus, kuriuos ji nustatė pasikonsultavusi su pilietinio dialogo grupėje atstovaujamosiomis šalimis ir programos komitetu.

Iki šiol šie prioritetai buvo keičiami kasmet. Nuo 2016 m. bus nustatomi daugiamečiai prioritetai, galiojantys visu likusiu programavimo laikotarpiu (2016–2020 m.), todėl pareiškėjai turės daugiau laiko suplanuoti savo projektus ir juos parengti. Ši nuostata nedaro poveikio Europos Komisijos galimybei bet kuriuo metu ir pasikonsultavus su pilietinio dialogo grupėje atstovaujamosiomis šalimis ir programos komitetu peržiūrėti, tikslinti ir (arba) keisti prioritetų sąrašą, jeigu tam atsirastų poreikis.

2016–2020 m. laikotarpio prioritetai parengti taip, kad skatintų diskusijas dėl Europos svarbos datų ir šiuo metu didelio atgarsio sulaukusiomis temomis (susijusiomis su Europos atminimo kryptimi) arba nuo Europos Sąjungos socialinės, ekonominės ir politinės tikrovės neatskiriamomis temomis (susijusiomis su demokratinio įsipareigojimo ir piliečių dalyvavimo kryptimi). Piliečiai kviečiami dalyvauti šiuose svarstymuose ir diskusijose; tai jie gali padaryti dalyvaudami projektuose, kuriuose paisome bendrųjų programos nuostatų (lygios galimybės, tarptautiškumas ir vietos dimensija, tarpkultūrinis dialogas ir savanorystės skatinimas) arba aktyviai įsitraukdami į organizacijas, kurios dalyvauja programoje „Europa piliečiams“.

Būtina atskirti dvi kryptis:

- konkretūs 1-os krypties „Europos atminimas“ prioritetai;
- konkretūs 2-os krypties „Demokratinis įsipareigojimas ir piliečių dalyvavimas“ prioritetai.

1. Konkretūs 1-os krypties „Europos atminimas“ prioritetai

1.1 Svarbių naujausių Europos istoriją nulėmusių istorinių įvykių paminėjimas

Vienas iš programos „Europa piliečiams“ tikslų – sukurti galimybes aptarti Europos istoriją nepaisant nacionalinių aplinkybių¹

Programos 1-os krypties („Europos atminimas“) tikslas – skatinti bendrą skirtingų ES valstybių narių piliečių atminimo ir tarpusavio supratimo kultūrą, visų pirma remiant projektus, kuriuose atsispindi svarbūs Europos XX a. istoriją nulėmę istoriniai įvykiai ir aptariama jų reikšmė ir (arba) pasekmės šių dienų Europai.

2016–2020 m. laikotarpiu su toliau nurodytais minėtiniais įvykiais susijusios projektų veiklos bus tinkamos finansuoti, priklausomai nuo paraiškos pateikimo metų:

Paraiškos metai	Tinkami finansuoti minėtini įvykiai
2016 m.	1936 m. – Ispanijos pilietinio karo pradžia. 1956 m. – politinė ir socialinė mobilizacija Vidurio Europoje.

¹ 2014 m. balandžio 14 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 390/2014, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. laikotarpio programa „Europa piliečiams“ (OL L 115, 2014 4 17, p. 3).

	<p>1991 m. – Jugoslavijos karų pradžia.</p> <p>1951 m. – atsižvelgiant į pabėgėlių padėtį Europoje po Antrojo pasaulinio karo, priimama Jungtinių Tautų Konvencija dėl pabėgėlių statuso.</p>
2017 m.	<p>1917 m. – socialinės ir politinės revoliucijos, imperijų griūtis ir jų poveikis Europos politiniam ir istoriniam klimatui.</p> <p>1957 m. – Romos sutartis ir Europos ekonominės bendrijos pradžia.</p>
2018 m.	<p>1918 m. – Antrojo pasaulinio karo pabaiga, tautinių valstybių atgimimas ir nepavykusios pastangos užtikrinti Europos bendradarbiavimą ir taikų sambūvį.</p> <p>1938–1939 m. – Antrojo pasaulinio karo pradžia.</p> <p>1948 m. – Šaltojo karo pradžia.</p> <p>1948 – Hagos konferencija ir Europos integracija.</p> <p>1968 m. – protesto ir pilietinių teisių judėjimai, invazija į Čekoslovakiją, studentų protestai ir antisemitinė kampanija Lenkijoje.</p>
2019 m.	<p>1979 m. – Europos Parlamento rinkimai; taip pat 40 metų sukaktis nuo pirmą kartą 1979 m. tiesiogiai išrinkto EP.</p> <p>1989 m. – demokratinės revoliucijos Vidurio ir Rytų Europoje ir Berlyno sienos griūtis.</p> <p>2004 m. – 15 metų nuo ES plėtros į Vidurio ir Rytų Europą.</p>
2020 m.	<p>1950 m. – Roberto Šumano deklaracija.</p> <p>1990 m. – Vokietijos susivienijimas.</p> <p>2000 m. – paskelbta ES pagrindinių teisių chartija.</p>

1.2 Pilietinė visuomenė ir piliečių dalyvavimas esant totalitariniams režimams

Totalitariniuose režimuose tokios demokratinės sąvokos kaip „pilietinė visuomenė“, „socialinis judėjimas“, „įsipareigojimas“, „dalyvavimas“, „konstitucija“, „laisvė“ ir „demokratija“ tapo visiškai beprasmės. Pavyzdžiui, „populiarioji demokratija“ buvo ne kas kita kaip tik sąvokų „populiarumas“ ir „demokratija“ samplaika. Politiniai lyderiai buvo išrinkti taip tarsi būtų įvykęs plebiscitas (daugiau nei 80 proc. balsų) ir be jokios realios opozicijos.

Politinės demonstracijos, rinkiminės kampanijos, vieši susirinkimai ir diskusijos – visa tai buvo tik demokratinų procedūrų parodija. Jais buvo siekiama legitimizuoti esamą valdžią, be to, šios demonstracijos paprastai nebuvo spontaniškos ar autentiškos, bet, tikėtina, surengtos per prievartą. Šios priemonės buvo naudojamos žmonių valdymui ir kontrolei, taip pat režimui palankių politinių pažiūrų primetimui. Vienas reikšmingiausių demokratinio įsipareigojimo aktų, t. y. narystė politinėje partijoje, taip pat nutolo nuo savo pirminio tikslo (t. y. dalyvauti visuomenės gyvenime ir daryti jam įtaką); paprastai narystės paskirtis – įrodyti lojalumą monolitinei partijai ir tai, kad laikomasi jos oficialių nuostatų, be to, narystė dažniausiai buvo naudojama siekiant gauti tam tikrus postus arba paslaugas. Valstybinės agentūros, kurios neturėjo jokios nepriklausomos atsvaros, taip pat buvo monopolizavusios ir iškraipiusios viešą informaciją.

Priešingai, pilietinėje visuomenėje kylantys autentiški judėjimai dažnai būdavo izoliuojami, įbauginami arba numalšinami, nes totalitarinė valdžia manydavo, kad jie yra nepatikimi, klastingi arba socialiniu požiūriu pavojingi. Tokių judėjimų dalyviai turėjo slėptis, priešintis

arba statyti save į pavojų. Bet kokia viešai pareikšta kitokia nuomonė buvo laikoma „prieštaravimu“. Žodžio laisvė buvo uždrausta. Politiniai sprendimai turėjo būti taikomi be jokių rimtų diskusijų ar svarstymų. Pilietinės visuomenės ir demokratinius judėjimus tam tikru būdu perėmė ir savo reikmėms išnaudojo totalitariniams režimams būdinga vienpartinė sistema.

Remdamiesi totalitarinių režimų patirtimi, pareiškėjai turi aptarti, kaip buvo netinkamai naudojamos ir uzurpuojamos demokratinės procedūros, visų pirma pasinaudojant propaganda ir valstybinėmis žiniasklaidos priemonėmis. Jie daugiausia dėmesio turi skirti „dirbtinės“ ir tikros demokratijos skirtumams ir pabrėžti gyvybingos, stiprios ir nepriklausomos pilietinės visuomenės naudą.

Turi būti siekiama parodyti, kad pilietinės visuomenės organizacijos yra būtinos palaikant piliečių ir valdžios institucijų ryšį; kad jos iš tikrųjų atlieka svarbų vaidmenį demokratinuose režimuose bendraudamos su piliečiais ir užtikrindamos, kad jiems rūpimi klausimai būtų žinomi ir perduodami spręsti politiniu lygmeniu.

Savo projektuose pareiškėjai taip pat turi aptarti šiuolaikinės demokratijos laimėjimų reikšmę, pvz., teisinės valstybės principą, piliečių laisves, pilietines teises, ir pabrėžti pilietinių teisių (žodžio laisvės, teisės balsuoti ir pan.) trapumą, jei nebus tvirtų priemonių joms apginti. Taip pat turi būti siekiama aptarti konkrečius būdus ir mechanizmus, kuriais būtų galima apsaugoti piliečių laisves ir pilietines teises ir ES bei nacionaliniu lygmeniu užtikrinti pilietinį dialogą.

1.3 Ostrakizmas ir pilietybės praradimas totalitariniuose režimuose: patirtis, kuria galima pasinaudoti šiandien

XX a. totalitariniai režimai kai kuriems savo piliečiams atėmė tiek jų pagrindinių teisių, kad jie tapo atskirti nuo visuomenės: žydai nacių režime; politiniai „atskalūnai“ komunistiniuose režimuose. Šiems piliečiams dėl jų kilmės, įsitikinimų ar nuomonės palaipsniui buvo uždrausta diskutuoti, balsuoti, dalyvauti aptariant visuomeninius reikalus, dirbti, laisvai gyventi ir judėti, gauti viešąsias gėrybes.

Ostrakizmas totalitariniuose režimuose buvo naudojamas kaip tariamą pavojų keliančių žmonių neutralizavimo priemonė ir kaip likusios gyventojų dalies kontrolės stiprinimo priemonė pasitelkiant terorą. Ostrakizmas, kuris buvo pateisinamas klaidingomis ideologijomis ir pagrįstas apgaulinga propaganda, nesąžiningais teisės aktais ir represinėmis struktūromis, sudarė sąlygas minėtiems režimams slėpti masines žudynes arba pradanginti galimus oponentus.

Praeityje įvykę ostrakizmo procesai dėl savo mirtinų pasekmių turėtų būti analizuojami ir aptariami, kad apie tai būtų informuota dabartinė visuomenė. Savo projektuose pareiškėjai turi aptarti šias temas ir klausimus: Kada galime teigti, kad gyventojų kategorija tapo ostrakizmo auka? Kaip atpažinti „atpirkimo ožį“ ir dekonstruoti diskursą, dėl kurio jis tapo atskirtas ir marginalizuotas? Kaip galime pažaboti politinius diskursus, kuriuose naudojama baimė, prietarai ir neapykanta, nukreipta prieš tam tikras gyventojų kategorijas, ir kaip galime pradėti priešingų idėjų naratyvą? Kaip kovoti su socialinės žiniasklaidos priemonėse ir internete skleidžiamomis neapykanta kurstančiomis kalbomis? Kokiomis ES ir nacionalinėmis švietimo priemonėmis ir teisės aktais galime pasinaudoti siekdami kovoti su rasizmu ir ksenofobija (pvz., antisemitizmu, neapykanta romams ir musulmonams ir pan.), taip pat kitų mažumų homofobija ir ostrakizmu?

1.4 Perėjimas prie demokratijos ir prisijungimas prie Europos Sąjungos

Daugumai valstybių narių, kurios visai neseniai perėjo prie demokratijos, įstojimas į Europos Sąjungą atliko svarbų vaidmenį remiant ir konsoliduojant demokratizaciją. Pavyzdžiui, taikant demokratijos sąlygos sistemą, pasirengimo narystei veiksmai paskatino politinius pokyčius ir struktūrines reformas, sustiprino administracinius gebėjimus ir pagerino mažumų apsaugą.

Pagal programą „Europa piliečiams“ finansuojamuose projektuose turi būti analizuojama, kokią įtaką įstojimo į ES perspektyva turėjo ankstesnių diktatūrų ar autoritarinių režimų demokratijos standartams ir praktikai. Juose taip pat turi būti aptartas ES narystės vaidmuo perėjimo prie demokratijos procese. Projektuose ypatingas dėmesys turės būti skiriamas istoriniams įvykiams, lūžiams arba žingsniams, kurie yra būdingi šiam lėtam pokyčių procesui, ir reikės aptarti, kaip šie įvykiai padėjo įveikti praeitį, pasiekti galutinį „sugrįžimo į Europą“ tikslą ir kurti ateitį. Projektuose reikia atkreipti dėmesį į pagrindines šio proceso paskatas ir išryškinti patirtus sunkumus arba tebesančias problemas, visų pirma panaikinus išankstinę narystės sąlygą ir įstojus į ES. Įvertinus per šiuos paskutinius dešimtmečius įvykdytą plėtrą ir jos rezultatus demokratizacijos srityje, projektuose turės būti sudaromos galimybės aptarti pageidaujamos būsimos plėtros viziją arba kitos rūšies partnerystes su ES kaimynystės šalimis.

2. Konkretūs 2-os krypties „Demokratinis įsipareigojimas ir piliečių dalyvavimas“ prioritetai

2.1 Euroskepticizmo supratimas ir aptarimas

Euroskepticizmas valstybėse narėse pasiekė tokį mastą, kai norima perbraižyti politinius žemėlapius ir sugriauti tradicinius politinius pasidalijimus. Pats terminas reiškia pačias įvairiausias požiūrio į Europos kūrimą formas, kurios pasireiškia paprasčiausia dabartinio integracijos modelio kritika (eurokriticizmas) ir tiesioginiu priešišku pačiai Europos Sąjungai (eurofobija).

Atsižvelgiant į euroskepticizmo poveikį valstybių narių ir Europos Parlamento darbotvarkėms ir platesnei tam tikrų dalyvių auditorijai, euroskepticizmas tapo tikrove, kurią reikia toliau nagrinėti, aptarti ir suprasti. Šių pažiūrų šalininkų siūloma alternatyva „vis glaudesnei Sąjungai“ – tai būdo, kuriuo apmąstomas, atliekamas ir užtikrinamas Europos kūrimas nuo pat pradžių, kvestionavimas. ES yra tikra demokratinė vieša erdvė, todėl joje reikėtų išnagrinėti šią politinę tikrovę be jokių išankstinių nuostatų ir paraginti ES piliečius, kurie nėra iki galo įsitikinę ES nauda arba juos nuvylė ES rezultatai ir (arba) dabartinės kryptys, išsakyti savo nuomonę.

Šiuo atžvilgiu pareiškėjai raginami rengti projektus, kuriuose būtų aptariama euroskepticizmo samprata ir skatinama aptarti jo poveikį Europos Sąjungos ateičiai. Kartu pareiškėjai raginami paaiškinti ES politikos naudą, pripažinti dabartines problemas ir būsimus uždavinius, taip pat pristatyti ES laimėjimus ir kainą, kurią sumokėtume neturėdami Europos.

Tokiose diskusijose galima aptarti toliau nurodytas temas ir klausimus: Kaip galime apibūdinti euroskepticizmą? Ar tai naujas politinis reiškiny, kurį sustiprino finansų krizė, ar senesnė tendencija? Kodėl jis plinta? Kokie yra euroskepticizmo sinonimai? Ar euroskeptikai kvestionuoja pačią Europos integraciją ar paprasčiausiai jos dabartinius būdus? Ar tai reiškia nuolatinį, didėjančią ir negrįžtamą piliečių ir ES atsiskyrimą? Kokios euroskepticizmo pasekmės pilietinio dalyvavimo ir demokratinio įsipareigojimo sąlygoms ES ir nacionaliniu lygmeniu? Ar euroskeptikai yra homogeniška grupė ir ar yra skirtingų rūšių euroskeptikų?

Kaip jie skleidžia savo idėjas? Kokie veiksniai leidžia daryti prielaidą dėl tvirtos paramos arba prieštaravimo Europos integracijai (socialinė padėtis, požiūris į globalizaciją, ekonominis interesas, priklausymo vienai bendruomenei jausmas, vertybės, politinės kultūros poveikis, priklausymas socialinės apsaugos sistemoms ir pan.)? Ar ES gali paveikti šiuos veiksnius? Kokiu mastu reikėtų spręsti euroskeptiškai nusiteikusių ES piliečių problemas ir į jas atsižvelgti kuriant ES politiką? Kaip tai galėtų padėti priartinti ES prie piliečių? Kokį pavojų euroskepticizmas kelia Europos integracijai ir jos ateičiai? Kaip į ES nukreiptą kritiką ilgainiui paversti naudinga ir teigiama Europos kūrimo paskata?

2.2 *Solidarumas krizės laikotarpiu*

Solidarumo sąvoka paprastai reiškia abipusę paramą grupėje, kurią vienija bendras interesas arba bendros vertybės. Ši sąvoka yra glaudžiai susijusi ne tik su dosnumo, bet ir abipusiškumo ir atsakomybės sąvoka.

Ką solidarumas reiškia tokiam iš tautinių valstybių sudarytam politiniam subjektui kaip Europos Sąjunga, ypač krizės laikotarpiu? Kokios yra teisinės, politinės, ekonominės ir net etinės Europos solidarumo ribos?

Solidarumo ir atsakomybės santykio klausimas taip pat vis dažniau keliamas kitose politinėse srityse, pvz., migracijos srityje. Ilgainiui solidarumo klausimas gali pradėti kelti grėsmę ES vidaus sanglaudai, todėl šiuo klausimu reikia surengti išsamias diskusijas.

Savo projektuose pareiškėjai turi aptarti ir įvertinti dabartinius vidinius ES solidarumo mechanizmus. Juose turi būti aptartos politinės sritys, kuriose tokie bendri mechanizmai galėtų būti naudingi ir iš esmės sukurti. Juose taip pat turi būti aptartos kitos galimos Europos solidarumo užtikrinimo priemonės, pvz., savanoriavimas, dovanojimas, fondų kūrimas, pilietinės visuomenės organizacijos, labdaros fondai, sutelktinis finansavimas ir pan.

Šiuose projektuose piliečiams turi būti suteikta galimybė geriau suprasti ES intervencijų, kurių krizės laikotarpiu imamasi tais atvejais, kai manoma, kad nacionaliniai veiksmai yra nepakankami, pridėtinę vertę ir ją aptarti, kartu turi būti atkreipiamas dėmesys į tokių solidarumo mechanizmų partnerius ir (arba) ribas, susijusias su atsakomybe ir finansinėmis sąnaudomis. Projektai turi padėti įveikti nacionalines nuostatas dėl krizės, nes jais bus skatinamas abipusis situacijos supratimas ir sukuriamas forumas, kuriame bus galima konstruktyviai aptarti bendrus sprendimo būdus.

2.3 *Kova su imigrantų stigmatizacija ir jai priešingų idėjų naratyvo kūrimas siekiant skatinti tarpkultūrinį dialogą ir abipusį supratimą*

Šiuo metu ekstremistiniai arba populistiniai judėjimai dabartiniame politiniame diskurse reguliariai naudoja prieš „kitus“, „svetimšalius“, „imigrantus“ arba „mažumas“ nukreiptą stigmatizaciją.

Pasinaudojant dideliu rinkėjų nedarbu ir socialiniu nesaugumu, taip pat globalizacijos ir terorizmo baime, „imigrantai“ laikomi atsakingais už visas negandas arba vaizduojami kaip potenciali grėsmė nacionalinių gyvenimo standartų, socialinės sanglaudos ir vidaus saugumo išsaugojimui. Jų stigmatizacija vykdoma pasitelkiant politinę propagandą, neapykantą kurstančias kalbas ir sąmoningai apgalvotą apgaulingą retoriką, kurioje atskiros sąvokos (krizė ir migracija; terorizmas ir migracija) apjungiamos, siekiant nacionalines bendruomenes suvienyti kovai su „atpirkimo ožiu“.

Tokie politiniai diskursai skatina ksenofobiją, netoleranciją ir diskriminaciją, taip pat kelia pavojų ES visuomenių sanglaudai. Jie gali privesti prie mažumų pagrindinių teisių apribojimų, naujų sienų statymo, kliūčių integracijai ir tarpusavio supratimui sudarymo ir pagrindinėms vertybėms, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, prieštaraujančių teisės aktų priėmimo. Be to, šie diskursai gali paskatinti tolesnę labiausiai pažeidžiamų arba atskirtų ES visuomenės grupių marginalizaciją (blogesnėje ar nepalankioje padėtyje esantys gyventojai, kuriems dažnai priklauso jaunimas ir ne ES kilmės asmenys), o kai kuriais atvejais net išprovokuoti radikalios elgesio formas.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes, programa „Europa piliečiams“ bus finansuojami projektai, kuriais, užtikrinant valstybių narių piliečių ir galbūt teisėtai ES gyvenančių trečiųjų šalių piliečių dalyvavimą, būtų skatinamas tarpkultūrinis dialogas ir abipusis supratimas. Šiais projektais turi būti dekonstruojami praeities ir dabarties stigmatizacijos procesai ir taip padedama įveikti su imigrantais susijusius stereotipus. Jais taip pat turi būti didinama tolerancija, pagarba bendroms vertybėms ir, pasitelkiant priešingų idėjų naratyvus, skatinamas teisingesnis ES piliečių suvokimas apie trečiųjų šalių piliečius. Integracija yra dvejopas procesas, todėl taip pat reikia apsvarstyti, kaip paskatinti ES teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių piliečių pilietinį dalyvavimą.

2.4 Diskusijos dėl Europos ateities

Atsižvelgiant į tai, kad piliečiai nebūtinai mano, kad dabar Europos Sąjunga yra pozityvių pokyčių variklis, reikėtų užduoti klausimą, kokios Europos jie nori. Reikalinga ilgalaikė Europos vizija ir naratyvas, kurie būtų patrauklesni visų pirma jaunesniajai kartai, orientuota į ateitį ir teigiama.

Šios diskusijos, žinoma, turėtų būti pagrįstos istorine patirtimi ir visų pirma konkrečiais Europos Sąjungos laimėjimais. Tačiau jose reikėtų pateikti naujas nuostatas ir aptarti galimus veiksmus, kurių Europos Sąjunga imasi viduje, – siekdama stiprinti savo socialinę, ekonominę ir politinę sanglaudą, – ir tarptautiniu lygmeniu, – kad išsaugotų savo pirmaujančią poziciją vis labiau globalėjančiame pasaulyje, kuriame sprendžiamos pasaulinės problemos.

Rengiantis 2019 m. rinkimams, Komisija savo komunikate, kuriame pateikiama ataskaita apie 2014 m. Europos Parlamento rinkimus, pabrėžė, kad svarbu „rasti būdų, kaip toliau stiprinti ES sprendimų priėmimo proceso europinį aspektą ir demokratinį teisėtumą, ir atidžiau nagrinėti nuolat mažo rinkėjų aktyvumo kai kuriose valstybėse narėse priežastis ir siekti jas pašalinti. Todėl svarbu rasti kitų būdų, kaip padidinti rinkėjų aktyvumą per kitus rinkimus, visų pirma tinkamu laiku paremiant nacionalines, regionines ir vietos informavimo didinimo kampanijas²“.

Šiomis aplinkybėmis taip pat reikėtų sužinoti piliečių nuomonę apie konkrečius būdus, kaip sukurti demokratiškesnę Sąjungą, kad jie vėl tikėtų Europos projektu, ir ją aptarti. Atsižvelgiant į dalyvavimą rinkimuose ir kitas atstovaujamosios demokratijos priemones, visų pirma reikėtų atkreipti dėmesį į piliečių dalyvavimo priemones (pvz., Europos piliečių iniciatyvą), taip pat į naujoviškas e. dalyvavimo priemones, pvz., socialinę žiniasklaidą ir informacines ir ryšių technologijas.

²

http://ec.europa.eu/justice/citizen/files/report_european_parliament_elections_2014_en.pdf, p. 17.

Piliečiai raginami dalyvauti šioje diskusijoje ir prisijungti prie projektų arba aktyviai įsitraukti į organizacijas, kurios dalyvauja programoje „Europa piliečiams“. Diskusijos neturėtų būti susijusios tik su Europos Sąjungos idėją palaikančiomis diskusijomis, į jas reikėtų įtraukti piliečius, kurie nepritaria Europos Sąjungai ir jos laimėjimams arba juos kvestionuoja ar tebėra abejingi.